

'was er overal een ongeorganiseerde waarschuwingdienst. Streek hier of daar een controleur neer, dan stond iedereen gereed om naar alle kanten het sein 'onveilig' door te geven. Daardoor zijn vele onheilen voorkomen, ook als de CCCD soms kwam. Officieel stond deze bekend als 'het ambulante korps', maar door de bevolking werd ze niet anders genoemd dan 'vliegende kolonne', want ze stond slecht aangeschreven en algemeen had de mening postgevat dat het een NSB-kolonne was¹ of zelfs nog minder. Hoe het ook zij, hun optreden hier en daar heeft die mening wel bevorderd. Zij zochten de gehele boerderij af, tot in de uiterste schuilhoeken, onder kaf- en strohopen, tussen stropakken als ze konden, en controleerden de aanwezige voorraden met de staten die voor iedere teler door de Plaatselijke Bureauhouder werden bijgehouden . . . Overtuigd als ieder was dat het bij niemand klopte, verwonderde men zich er alleen over dat niet iedereen er in vloog . . . Meestal duurde deze 'sprinkhanenplaag' een week in een gemeente, dan ging de kolonne weer vliegen naar elders.'²

*

Wij komen nu tot de veehouderij.

Vóór de bezetting kreeg het Nederlandse vee, gelijk al gezegd, een belangrijke bijvoeding die geïmporteerd werd. Het wegvallen van die import betekende dat de veestapel ingekrompen moest worden. Dat leverde vlees op (en huiden!): een tijdelijk voordeel, maar er stond voor de boer als nadeel tegenover dat hij bedrijfskapitaal verloor (hij wist dat het bedrag dat hij voor de ingeleverde koeien kreeg, niet voldoende zou zijn om, zodra dat mogelijk was, nieuwe koeien aan te schaffen) en dat hij zijn inkomsten zag dalen; voor de consumenten was het nadeel dat er minder melk en op melk gebaseerde producten als boter en kaas in de distributie kwamen.

Nederland telde in de zomer van '40 bijna 2,7 miljoen stuks vee (jongvee, stieren en mestvee meegerekend), waaronder ruim 1,5 miljoen melkkoeien. In de zomer van '43 (de cijfers voor '44 zijn onvolledig) was de gehele veestapel tot iets meer dan 2 miljoen gedaald en was het aantal melkkoeien van 1,5 miljoen 1,2 miljoen geworden. De melkproductie per koe was echter niet gelijkgebleven; zij was, doordat er geen veevoeder meer was en doordat de weiden minder bemest werden (hiervoor was alleen nog maar stalmest beschikbaar), met een derde verminderd. De totale melkproductie daalde dus in drie jaar tijd (althans volgens de officiële cijfers) tot iets meer

¹ Dit kan, wat Bierum betreft, samengehangen hebben met het feit dat de hoofdcontroleur van de CCCD in Oost-Groningen NSB'er was. ² B. E. A. Smit: 'De landbouw' in *Bierum in de branding* (1947), p. 96-99.